

Poliisin käyttäytyminen vapaa-ajalla

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerille 7.6.2022 osoittamassaan kantelussa arvostellut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vanhemman konstaapeli A:n menettelyä.

Kantelija on kertonut toimineensa vuokratuoliyrittäjänä parturi-kampaamoliikkeessä, jonka on omistanut A:n puoliso. Eräänä päivänä liikkeen sulkemisajan jälkeen yhtiön aiempi omistaja, nykyinen omistaja ja tämän puoliso, eli vanhempi konstaapeli A, ovat tulleet keskustelemaan kirjanpidossa ilmenneistä puutteista kantelijan kanssa. Kantelijan mukaan A oli tilaisuudessa muun ohella sanonut, että kantelijan tulisi tunnustaa tekemänsä varkaus ja uhannut sanoen, että ”meidän pojat” (viitaten poliisikollegoihinsa) voidaan laittaa tutkimaan liikkeen kuitit, jolloin kantelijan syyllisyys selviää.

Kantelija on kertonut tilanteen olleen hämmentävä ja ahdistava. Vaikka A oli kyseisellä hetkellä lomalla, kantelija tiesi hänen olevan viraltaan poliisi ja tilanteen tuntuneen oikealta kuulustelulta tai puhuttelulta. Kantelija kertoo A:n poliisin virka-auktoriteerin vuoksi tunteneensa, ettei hän voinut poistua tilanteesta.

SELVITYS

Poliisihallitus on antanut 30.9.2022 päivätyn lausuntonsa, jonka liitteenä on ollut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lausunto ja vanhemman konstaapeli A:n selvitys.

RATKAISU

Arviointi

Poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, kansallisen turvallisuuden suojaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharjintaan saattaminen.

Poliisin hallinnosta annetun lain 15 f §:n mukaan poliisimiehen on virassa ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hänen käyttäytymisensä ole omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Arvioitaessa poliisimiehen käyttäytymistä otetaan huomioon myös hänen asemansa ja tehtävänsä poliisihallinnossa.

Poliisille kuuluvat lähtökohtaisesti samat perusoikeudet kuin muillekin ihmisille. Poliisin asemasta johtuu kuitenkin myös hänen viranhoidon ulkopuolista elämäänsä koskevia tosiasiallisia rajoituksia, jotka poliisiksi ryhtyvän ja virassa toimivan on hyväksyttävä. Poliisi ei voi vapaa-aikanakaan täysin irrottautua poliisin virkaroolistaan, koska hänet silloinkin usein mielletään poliisin edustajaksi. Tähän myös poliisin hallinnosta annetun lain 15 f § perustuu. Kansalainen ei aina pysty erottamaan, hoitaako poliisi omaa asiaansa vai virkaansa. Tätä koskevaan kansalaiselle muodostuvaan käsitykseen poliisin on vaikutettava omalla toiminnallaan ja käyttäytymisellään. Siihen kuuluu muun muassa huolehtia siitä, että poliisin eri roolit näyttävät selkeinä, toimitaan pidättyväisesti ja mahdolliset epäselvyydet ja väärinkäsitykset oikaistaan oma-aloitteisesti eikä epäselvyyttä käytetä hyväksi. Kansalaisen tulisi tietää, toimiiko poliisi virkaroolissaan vai yksityisenä henkilönä.

Tätä edellyttää myös hyvän hallinnon vaatimukseen kuuluva viranomaistoiminnan puolueettomuus ja uskottavuus. Vapaa-ajalle ulottuvan poliisin käyttäytymisveloitteen perimmäisenä tarkoituksena on ylläpitää luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien puolueettomaan ja muutoinkin asianmukaiseen hoitoon. Erottelemalla roolit selkeästi ja avoimesti ehkäistään myös vallan väärinkäyttöä eikä poliisi tietenkään saa hyödyntää asemaansa henkilökohtaisiin tavoitteisiinsa. Vakavissa ilmenemismuodoissaan kyse voi olla rikollisesta menettelystä, mutta lievätkään muodot eivät ole hyväksyttävissä.

Saamistani selvityksistä jää epäselväksi kyseisessä tilaisuudessa käytyjen keskustelujen tarkka sisältö. Epäselväksi on jäänyt muun ohella se, oliko A itse tuonut esille virkaansa poliisina, kuten kantelussa on kuvattu.

Kiistatonta joka tapauksessa on, että kyseisessä tilaisuudessa on pyritty selvittämään rahojen häviämistä yhtiön kassasta. Rahojen häviämiseen liittyvät epäilykset kohdistettiin tilanteessa kanteliijaan ja tapaamisessa on keskusteltu myös mahdollisesta poliisin rikostutkinnasta. Ottaen huomioon, että nimenomaan poliisin virkatehtävänä on rikosten selvittäminen ja esimerkiksi rikosten selvittämiseksi toimitettavien alustavien puhuttelujen suorittaminen, tilaisuus on ollut luonteeltaan sellainen, jossa kantelijan on ollut varsin ymmärrettävästi vaikea mieltää, missä roolissa A on siihen osallistunut. A on tullut paikalle siviilivaatteissaan, mutta kanteliija on tiennyt hänen olevan ammatiltaan poliisi. Kanteliija on kokenut poliisin auktoriteettiaseman tilanteessa merkitykselliseksi.

A ei ole nimenomaisesti vedonnut virka-asemaansa. Olosuhteet ovat kuitenkin olleet sellaiset, että kantelijalle on muodostunut jonkinasteinen epäily siitä, että A olisi käyttänyt hyväkseen poliisin virka-asemaa selvittäessään vapaa-ajallaan puolisonsa yhtiön omaisuuteen kohdistunutta epäiltyä rikosta. Tällainen epäily on omiaan vaarantamaan luottamusta poliisille kuuluvien tehtävien asianmukaiseen hoitoon.

Katson, kuten Poliisihallitus ja Kaakkois-Suomen poliisilaitos, että A:n olisi tullut ymmärtää kyseisen tilaisuuden luonteesta johtuva ilmeinen vaara sille, että kantelijalle syntyy epäselvyys A:n roolista. Hänen olisi siten tullut toimia pidättyväisemmin asian selvittämisessä tai muilla toimin varmistaa, ettei kantelijalle jää tästä epäselvyyttä.

Toimenpide

Kiinnitän Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen vanhemman konstaapelin A:n huomiota poliisin hallinnosta annetun lain 15 f §:n noudattamiseen.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiassa lausuntonsa antaneille Poliisihallitukselle ja Kaakkois-Suomen poliisilaitokselle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Esittelijäneuvos

Juho Lehtimäki